

Nr 223

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning, jämte motioner.

(2:a avd.)

Propositionen

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 169 under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 30 oktober 1970 föreslagit riksdagen att godkänna de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning.

I propositionen, som grundar sig på förslag av 1968 års utbildningsutredning (U 68), föreslås att försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning skall äga rum fr. o. m. budgetåret 1970/71. Syftet med försöksverksamheten är bl. a. att få underlag för den bedömning som sker inom U 68 av organisations- och lokaliseringsfrågor i samband med decentralisering av eftergymnasial utbildning samt att möjliggöra för de studerande att genomföra en större del av sin utbildning utanför universitetsorterna. Utbildningen avses omfatta första och andra avdelningarna av vissa utbildningslinjer vid filosofisk fakultet. Försöksverksamheten kommer att äga rum i Luleå, Sundsvall och Östersund. Det blir därvid möjligt att anknypa utbildningen inom andra avdelningen till den decentraliserade akademiska utbildning som bedrivs på nämnda orter under innevarande budgetår.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 1334 av herrar Eric Carlsson och Nils Nilsson samt II: 1551 av herrar Eliasson i Sundborn och Boo vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 169 i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning bör bedrivas på ett större antal orter än vad i propositionen föreslagits samt att sådan försöksverksamhet bl. a. förlägges till Falun—Borlänge-regionen,

dels de likalydande motionerna I: 1352 av herr Lindblad och II: 1572 av herr Westberg i Ljusdal vari hemställts att riksdagen beslutar att försöksverksamhet med decentraliserad utbildning inleds på någon av orterna Bollnäs, Söderhamn eller Hudiksvall fr. o. m. läsåret 1971/72,

dels de likalydande motionerna I: 1353 av herr Stefanson och II: 1569 av herr Jonsson i Mora vari hemställda att riksdagen vid behandling av proposition nr 169 beslutar att försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning jämväl förlägges till Falun—Borlänge-regionen,

dels de likalydande motionerna I: 1354 av herr Sundgren m. fl. och II: 1570 av herr Marcusson m. fl. vari hemställda att riksdagen i skrivelse uppdrar åt Kungl. Maj:t att bemyndiga universitetskanslersämbetet att vid kommande utvidgning av försöksverksamheten med distribution av högre utbildning Västerås blir försöksort i enlighet med universitetskanslersämbetets förslag,

dels motionen II: 1552 av fru Jonäng och herr Eriksson i Bäckmora vari hemställda att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att försöksverksamheten med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning ges en större omfattning och att därvid möjligheterna för universitetsutbildning i Bollnäs beaktas,

dels motionen II: 1571 av herr Nordstrandh vari hemställda att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att försöksverksamheten med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning snarast utvidgas i syfte att även avlasta hårt trängda universitet.

Utskottet har i detta sammanhang även behandlat följande, i anslutning till den av utskottet under vårsessionen behandlade propositionen nr 88, väckta motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 1216 av herr Axel Andersson och II: 1423 av herr Sellgren vari hemställda att riksdagen beslutar 1. att en FB-station upprättas i Örnköldsvik med maskinteknisk och väg- och vattenbyggnadsteknisk fackavdelning samt 2. att till Örnköldsvik förlägges en PFU-station, där forsknings- och utvecklingsarbetet till en början inriktas på hydraulik inom den maskintekniska sektorn, samt för styr- och regleringsteknik med inslag av elektronik,

dels motionen II: 1399 av herr Martinsson m. fl. vari hemställda att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition 88 år 1970 i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna att riksdagen godkänner de av Kungl. Maj:t förordade riktlinjerna för uppbyggnad av högre teknisk utbildning och forskning i Norrland med den ändringen att högre teknisk utbildning och forskning skall komma till stånd även i Sundsvall från och med början av läsåret 1971/72, allt i enlighet med Norrlandsberedningens förslag.

Utskottet

Under 1960-talet har en universitetsutbildning utanför universiteten successivt byggts ut genom tillkomsten av universitetsfilialer och decentraliserad akademisk utbildning. Den decentraliserade akademiska utbildningen omfattar dels ett stort antal studiekurser om 20 poäng på skilda orter, dels studiekurser om 40 poäng på

ett mer begränsat antal orter. Kurserna som anordnas av universitetskanslersämbetet i samarbete med vederbörande skolstyrelse är tillfälliga. Tillkomsten av en kurs har i regel inte medfört en möjlighet för de studerande att planmässigt förlägga större delen av sin högre utbildning utanför universiteten eller universitetsfilialerna.

I propositionen erinras om att 1968 års utbildningsutredning (U 68) i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslagit att försöksverksamhet med vissa former för distribution av högre utbildning anordnas inom ramen för den decentraliserade akademiska utbildningen med utbildningslinjer utanför universitets- och universitetsfilialorter. Denna försöksverksamhet skall bl. a. ha till syfte att utvärdera lämpliga alternativa distributionsformer för högre utbildning, att belysa den pedagogiska effekten av sådana alternativa distributionsformer samt att utvärdera eventuella skillnader i rekrytering till denna utbildning i jämförelse med rekryteringen till de ordinarie universitets- och högskoleformerna. Vid planeringen av försöksverksamheten bör enligt U 68:s förslag beaktas dels tillgången på lärarkrafter, dels önskemålet att pröva lokalisering i områden där det lokaliseringspolitiska trycket är starkt, dels önskemålet att avlasta hårt trängda universitet, dels slutligen vikten av att ämnesutbudet inte ytterligare markerar en överlastning på humanist- och samhällsvetarsidan.

Universitetskanslersämbetet, som av Kungl. Maj:t fått i uppdrag att planera försöksverksamhet enligt riktlinjerna i U 68:s skrivelse, har föreslagit att försöksverksamhet med distribution av högre utbildning skall bedrivas i Luleå, Sundsvall, Västerås och Östersund. Kungl. Maj:t har i maj 1970 bemyndigat universitetskanslersämbetet att inom ramen för decentraliserad akademisk utbildning under budgetåret 1970/71 i vissa ämnen inom filosofisk fakultet anordna studiekurser om 40 poäng i Luleå, Sundsvall och Östersund samt grundkurser om 20 poäng i Östersund.

Ett flertal motioner anknyter till U 68:s skrivelse, och motionärerna menar att försöksverksamheten bör få en vidgad omfattning och förläggas till fler orter.

I motionerna I: 1334 och II: 1551 samt I: 1353 och II: 1569 föreslås att försöksverksamhet med decentraliserad akademisk utbildning förläggas till Falun—Borlänge-regionen. Motionärerna framhåller att viss decentraliserad akademisk utbildning bedrivs inom regionen samt att det föreligger möjlighet att vid en eventuell forskningsverksamhet samverka med lärarhögskolan i Falun. I motionerna betonas även behovet av målmedvetna och kraftfulla lokaliseringspolitiska åtgärder för att hejda en ogynnsam befolkningsutveckling i länet.

En förläggning av försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad akademisk utbildning till Gävleborgs län föreslås av ett flertal motionärer. I motionen II: 1552 uttalas att försöksverksamheten bör lokaliseras till orter där det finns ett dokumenterat studieintresse. Motionärerna erinrar om att Bollnäs är en expansiv skolstad och att det finns ett brett intresse för akademiska studier, vilket även främjats av de lokala skolmyndigheterna. Motionärerna hemställer om ett uttalande från riksdagens sida att systematiserad decentraliserad universitetsutbildning ges en större omfattning och att därvid möjligheterna för universitetsutbildning i Bollnäs beak-

tas. Liknande synpunkter förs fram i motionerna I: 1352 och II: 1572, och med hänvisning till att den södra delen av Gävleborgs län ligger förhållandevis nära Uppsala hemställer motionärerna om att försöksverksamhet med decentraliserad utbildning inleds på någon av orterna Bollnäs, Söderhamn eller Hudiksvall fr. o. m. läsåret 1971/72.

Universitetskanslersämbetets förslag att även Västerås skulle kunna komma i fråga för försöksverksamhet tas upp i motionerna I: 1354 och II: 1570. Motionärerna påpekar att Västerås utgör centrum i ett tätt befolkat område men att staden jämfört med lika stora tätorter är underdimensionerad i fråga om högre utbildning. Efterfrågan på högre utbildning inom området har enligt motionärerna ökat under senare år, och de hemställer att Kungl. Maj:t bemyndigar universitetskanslersämbetet att vid kommande utvidgning av försöksverksamheten med distribution av högre utbildning Västerås blir försöksort.

Av de skilda synpunkter som enligt U 68:s förslag borde beaktas har propositionen enligt vad som anförs i motionen II: 1571 främst tillgodosett den lokaliseringpolitiska aspekten. Motionären anser dock att en minst lika viktig synpunkt på lokaliseringen av försöksverksamheten är strävan att avlasta hårt trängda universitet. Motionären önskar ett uttalande från riksdagens sida att försöksverksamheten med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning snarast utvidgas i syfte att även avlasta hårt trängda universitet.

Propositionens förslag innebär att försöksverksamhet med distribution av högre utbildning inleds från höstterminen 1970 i Luleå, Sundsvall och Östersund. Härigenom skapas möjligheter för de studerande att genomföra en större del av sin utbildning utanför universitets- och filialorterna, och förslagen utgör även ett viktigt led i strävandena att skapa en allsidig samhällsservice i hela landet. Detta ligger helt i linje med den uppfattning som utskottet givit uttryck för i sitt utlåtande nr 88 till innevarande års riksdag. Utskottet anförde där att det fann det mycket väsentligt från såväl utbildnings- som lokaliseringpolitiska synpunkter att man tar till vara de möjligheter som kan föreligga att i anslutning till befintliga gymnasier bygga ut och sprida den högre utbildningen.

Enligt utskottets mening är propositionens förslag ett välkommet steg på vägen mot en ökad geografisk spridning av möjligheterna att erhålla universitets- och högskoleutbildning. Utskottet anser det sannolikt och angeläget med en fortsatt utveckling i samma riktning i så snabb takt som möjligt, varvid såväl de lokaliseringpolitiska synpunkterna som önskemålet att avlasta hårt trängda universitet får förutsättas bli beaktade. Utskottet anser sig emellertid inte böra föreslå riksdagen att göra något uttalande angående vilken eller vilka orter som närmast bör komma i fråga. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 1334 och II: 1551, I: 1353 och II: 1569, I: 1352 och II: 1572, II: 1552 samt I: 1354 och II: 1570, liksom även motionen II: 1571.

I detta sammanhang har utskottet även behandlat de i anslutning till propositionen nr 88 angående högre teknisk utbildning i övre Norrland väckta motionerna I: 1216 och II: 1423 samt II: 1399. I förstnämnda båda motioner föreslås att

första årets utbildning inom teknisk fakultet bör förläggas till Örnsköldsvik samt att denna utbildning bör inriktas på maskinteknisk och väg- och vattenteknisk utbildning. Under åberopande av att Örnsköldsvik är centrum i en starkt industrialiserad region som kan erbjuda en för en teknisk utvecklingsstation lämplig industriell nivå, föreslår motionärerna vidare att en produktinriktad forsknings- och utbildningsverksamhet — en s. k. PFU-station — förläggs till Örnsköldsvik.

I motionen II: 1399 erinras om att Norrlandsberedningen i sitt betänkande Högre teknisk utbildning i Norrland föreslagit att treårig teknisk utbildning skall inledas i Sundsvall läsåret 1971/72 men att detta förslag inte förts fram i propositionen nr 88. Motionärerna framhåller att flera skäl, bl. a. förekomsten av en utvecklad och mångsidig industri i Sundsvallsregionen samt de gymnasiala utbildningsanstalternas kapacitet, talar för att högre teknisk utbildning förläggs till Sundsvall från och med budgetåret 1971/72.

Utskottet har i det föregående uttalat sig för en utbyggnad och spridning av den högre utbildningen. De informationer utskottet inhämtat har gett vid handen att det får anses föreligga goda förutsättningar för en uppbyggnad av en organisation för högre teknisk utbildning såväl i Sundsvall som i Örnsköldsviksregionen. Med hänsyn till att detaljplaneringen av den av riksdagen beslutade utbyggnaden av högre teknisk utbildning och forskning i övre Norrland först påbörjats för några månader sedan finner utskottet dock inte att tiden ännu är mogen för ytterligare beslut av den art som påyrkats i nu ifrågakvarande motioner. Utskottet avstyrker därför dessa.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen godkänner de i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 1334 och II: 1551,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 1353 och II: 1569,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 1352 och II: 1572,
5. att riksdagen avslår motionen II: 1552,
6. att riksdagen avslår motionerna I: 1354 och II: 1570,
7. att riksdagen avslår motionen II: 1571,
8. att riksdagen avslår motionerna I: 1216 och II: 1423,
9. att riksdagen avslår motionen II: 1399.

Stockholm den 8 december 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 224.

Reservationer

1. av herr Nyman (fp)
2. av herr Mellqvist (s)
3. av herr Eliasson i Sundborn (cp)
4. av herr Nordstrandh (m).